

PREDMET: TECHNICKÁ MECHANIKA

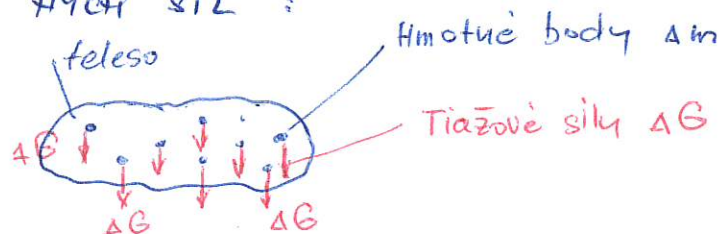
TRIEDA: 1. NŠS EXT.

TEMA: - ŤAŽISKO
- GULDIHOVE VETY

PRI NIEKTORÝCH STROJOCH A STROJ. SÚČASTKÁCH JE DÔLEŽITÉ, ABY ICH ŤAŽISKO BOLO V ŽIADANEJ POLOHE. NA PRÍKLAD ŤAŽISKO OTÁČAJÚCICH SA ČASTÍ (ROTOR, OBEŽNÉ KOLESÁ, OBEŽNÉ KOLESÁ TURBÍN, KOLESÁ NA AUTÁCH ...) BOLO V OSI OTÁČANIA. KEĎ NIE JE, VZNIKAJÚ ODSTREDIVÉ SILY, KTORÉ SPÔSOBUJÚ CHVENIE, OPOTREBOVANIE LOŽÍSK AĎ. ŤAŽISKO JE DÔLEŽITÉ POZNAŤ Z HĽADISKA STABILITY TELIES. PRI SÚČASTKÁCH NAMÁHANÝCH NA OHYB (KOSŤIKY) TREBA POZNAŤ POLOHU ŤAŽISKA, KTOROU PRECHÁDZA NEUTRÁLNE VLÁKNO, KTORÉ PRI OHÝBANÍ NEMENÍ SVOJU DĺŽKU.

POJEM ŤAŽISKO

KAŽDÉ TELESO SA SKLADÁ Z NEKONEČNÉHO POČTU ČASTÍ -
- HMOTNÝCH BODOV, KAŽDÁ ČASTICA MÁ ISTÚ HMOTNOSŤ Δm , KTORÁ SA PREJAVUJE ISTOU TIAŽOVOU SILOU ΔG . (TOTO SILU SÚ ČASTICE PRITÁHOVANÉ DO STREDU ZEME, VZHLADOM NA VEĽKÚ VZDIALENOSŤ, POLOHER ZEME 6378 km, TIAŽOVÉ SILY JEDNOTLIVÝCH HMOTNÝCH BODOV MÔŽEME POVAŽOVAŤ ZA SÚSTAVU ROVNOBEŽNÝCH SIL:

$$\Delta G = \Delta m \cdot g$$

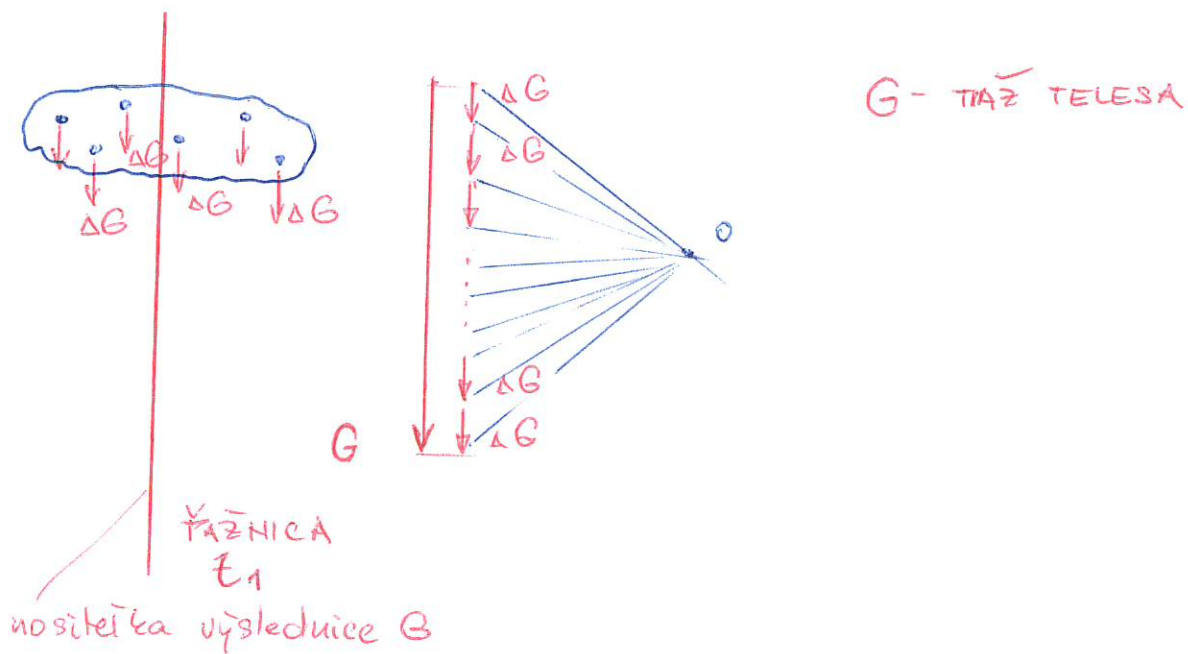
Δm - hmotnosť,
 g - gravitačné zrychlenie

$$(g = 9,81 \text{ m/s}^2)$$

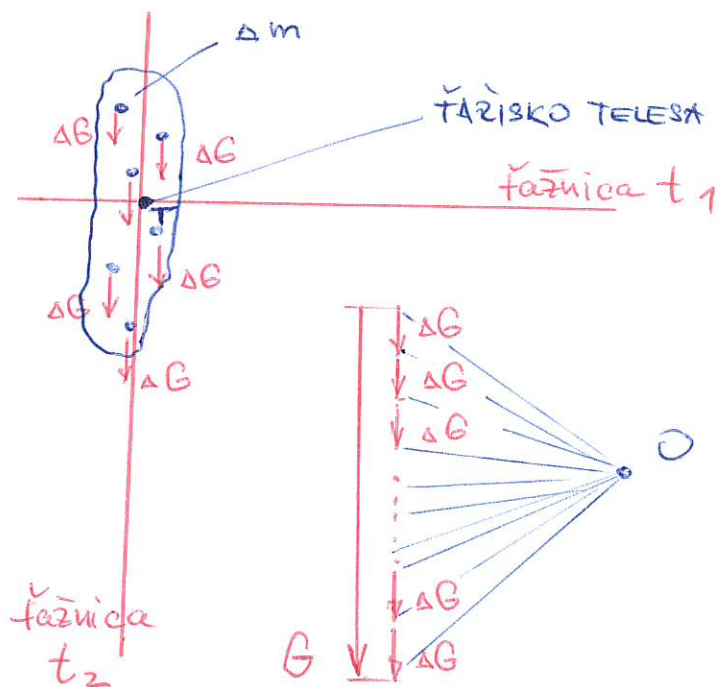
Výslednica tiaží G hmotných bodov ::

$$G = \sum \Delta G$$

teoreticky by sme zistili ľučovou metódou, jej nositeľka je tzv. ťažnica f .

AK TELESO POTOČÍME O 90° , SHER ŤAŽE G OSTÁVA ZVISLÝ, ZOPAKUJEME POSTUP LÚČOVEJ METÓDY, ZISTÍME NOSITEĽKU VÝSLEDNEJ ŤAŽE - ŤAŽNICA t_2 :

PRIESEČNÍK NOSITEĽIEK VÝSLEDNÝCH ŤAŽÍ TELESA (ŤAŽNICE t_1 A t_2) PRI RÔZNYCH POLOHÁCH TELESA VOLÁME ŤAŽISKO.

SPÔSOBY ZISTENIA ŤAŽISKA:

1. GRAFICKY - pomocou LÚČOVEJ METÓDY
2. VÝPOČTOM - pomocou MOMENTOVEJ VETHY

1. ŤAŽISKO ROVINNÝCH ČIAR :

- 1.1. ŤAŽISKO ÚSEČKY
- 1.2. Ť. ZLOŽENEJ ÚSEČKY
- 1.3. Ť. KRUIOVÉHO OBLÚKA
- 1.4. Ť. POLOBLÚKA
- 1.5. Ť. ZLOŽENEJ ČIARY

2. ŤAŽISKO ROVINNÝCH PLOCH :

- 2.1 Ť. ZÁKL. PLOCH (▢ ▣ ▤ ...)
- 2.2 Ť. KRUI. VÝSEČE
- 2.3 Ť. ZLOŽENEJ PLOCHY

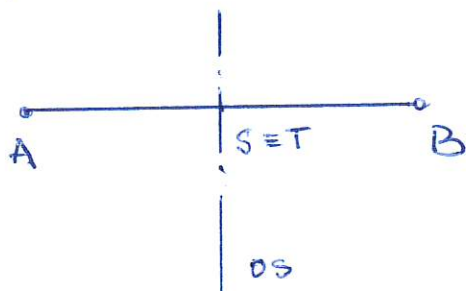
3. ŤAŽISKO TELIES :

- 3.1 Ť. ZÁKL. TELIES (guľa, valec, ihlan ...)
- 3.2 Ť. ZLOŽENÝCH TELIES

1. ŤAŽISKO ROVINNÝCH ČIAR :

1.1. ŤAŽISKO ÚSEČKY : (priama tyč)

Úsečka je súmerná podľa osi, ktorá prechádza jej stredom S , preto T leží v strede. V tech. praxi za hmotné úsečky považujeme tyče, nosníky stáleho prierezu a mernej hmotnosti (hustoty).

1.2. ŤAŽISKO ZLOŽENEJ ÚSEČKY :

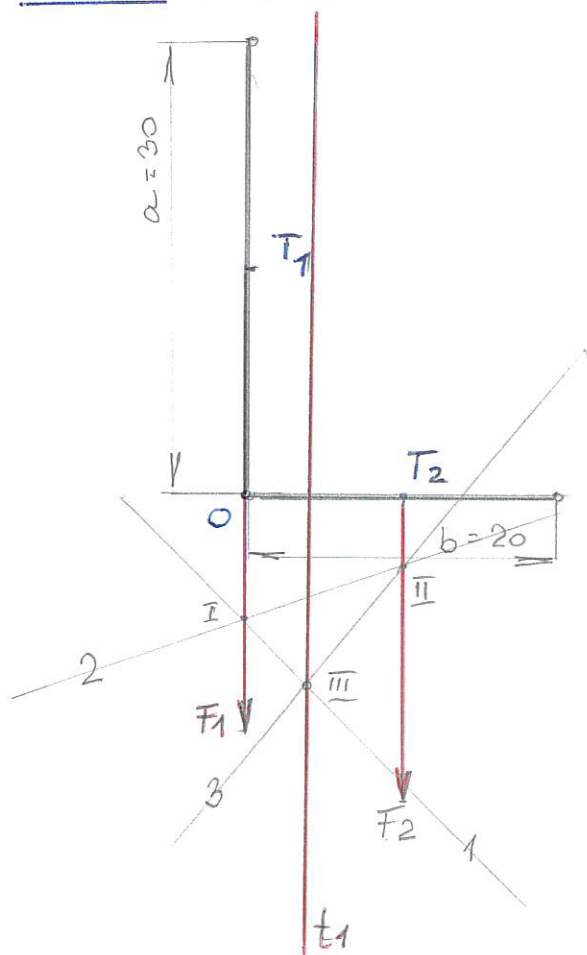
zložená úsečka sa skladá z niekoľkých úsečiek. Napríklad : zložená úsečka (obt.) je zložená z úsečky $a = 30 \text{ mm}$ a $b = 20 \text{ mm}$.

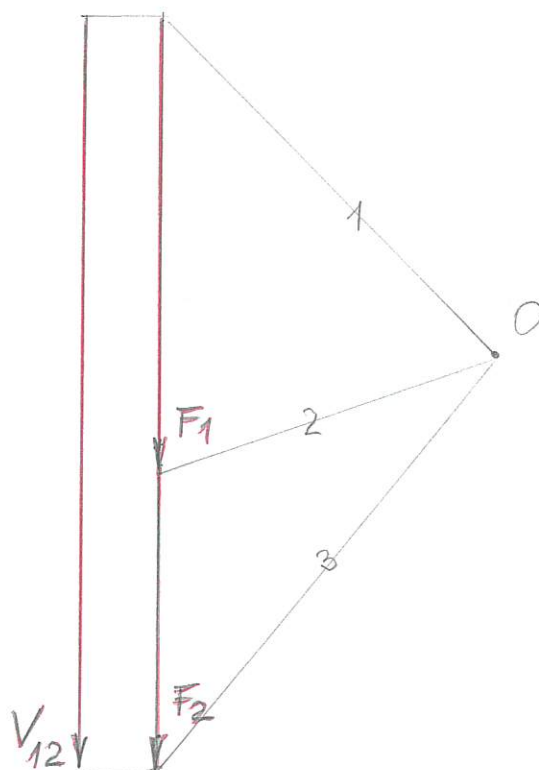
A: GRAFICKÉ ZISTENIE Ť ZLOŽ. ÚSEČKY:

- POSTUP:
- zlož. úsečku nakreslíme vo vhodnej MIERKE
  - zlož. úsečku rozdelíme na základné úsečky (a, b) a nájdeme ich ťažiská (T_1, T_2)
  - v ťažiskách T_1 a T_2 necháme pôsobiť zvislé a vodorovné sily F_1, F_2 , ktorých veľkosť je úmerná dĺžkam základ. úsečiek.
 $F_1 \sim a$
 $F_2 \sim b$
  - lúčovými metódami pre zvislé a vodorovné sily nájdeme nositeľku výslednice zvislých síl V_{12} (ťažnica t_1) a nositeľku výslednice vodorovných síl V_{12} (ťažnica t_2).
  - Priesečník ťažníc t_1 a t_2 je ťažisko zloženej úsečky.

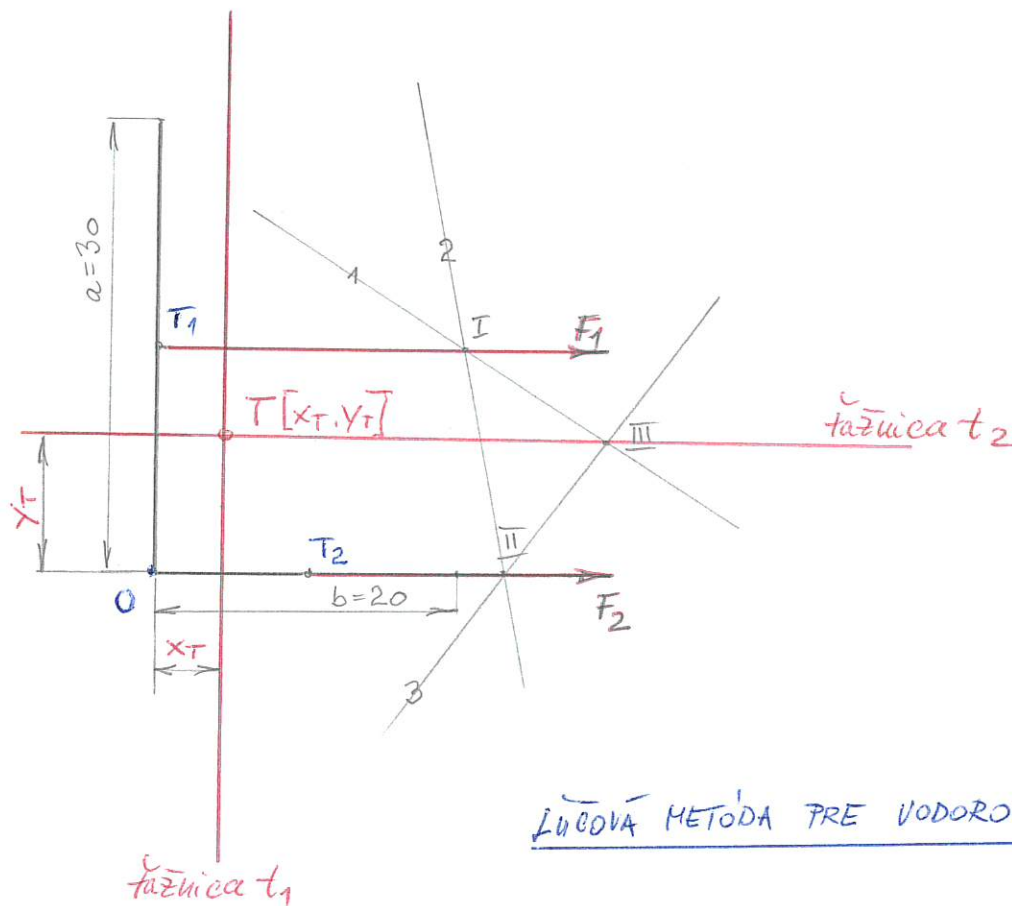
MIERKA M 2:1

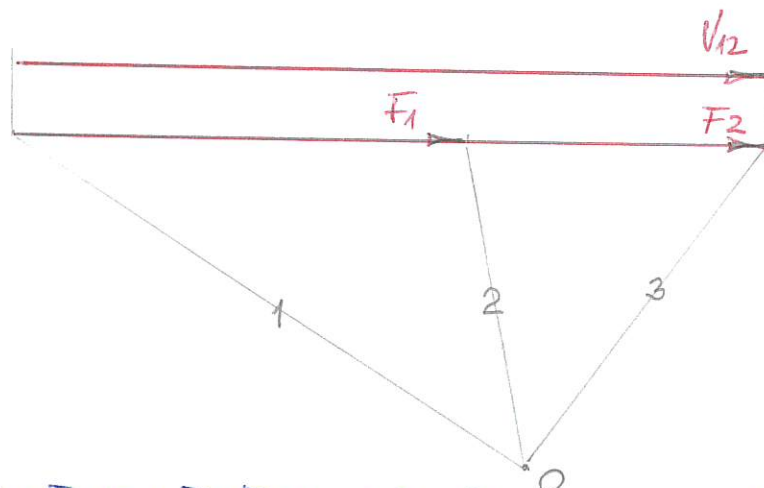
LÚČOVÁ METÓDA PRE ZVISLÉ SÍLY:

M 2 = 1

LŮČOVÁ METODA PRE VODOROVNÉ SÍLY :

ODPOVEĎ : ŤAŽISKO ZLOŽENEJ ÚSEČKY MÁ SÚRADNICE $x_T = 45 \text{ mm}$ a $y_T = 9 \text{ mm}$.

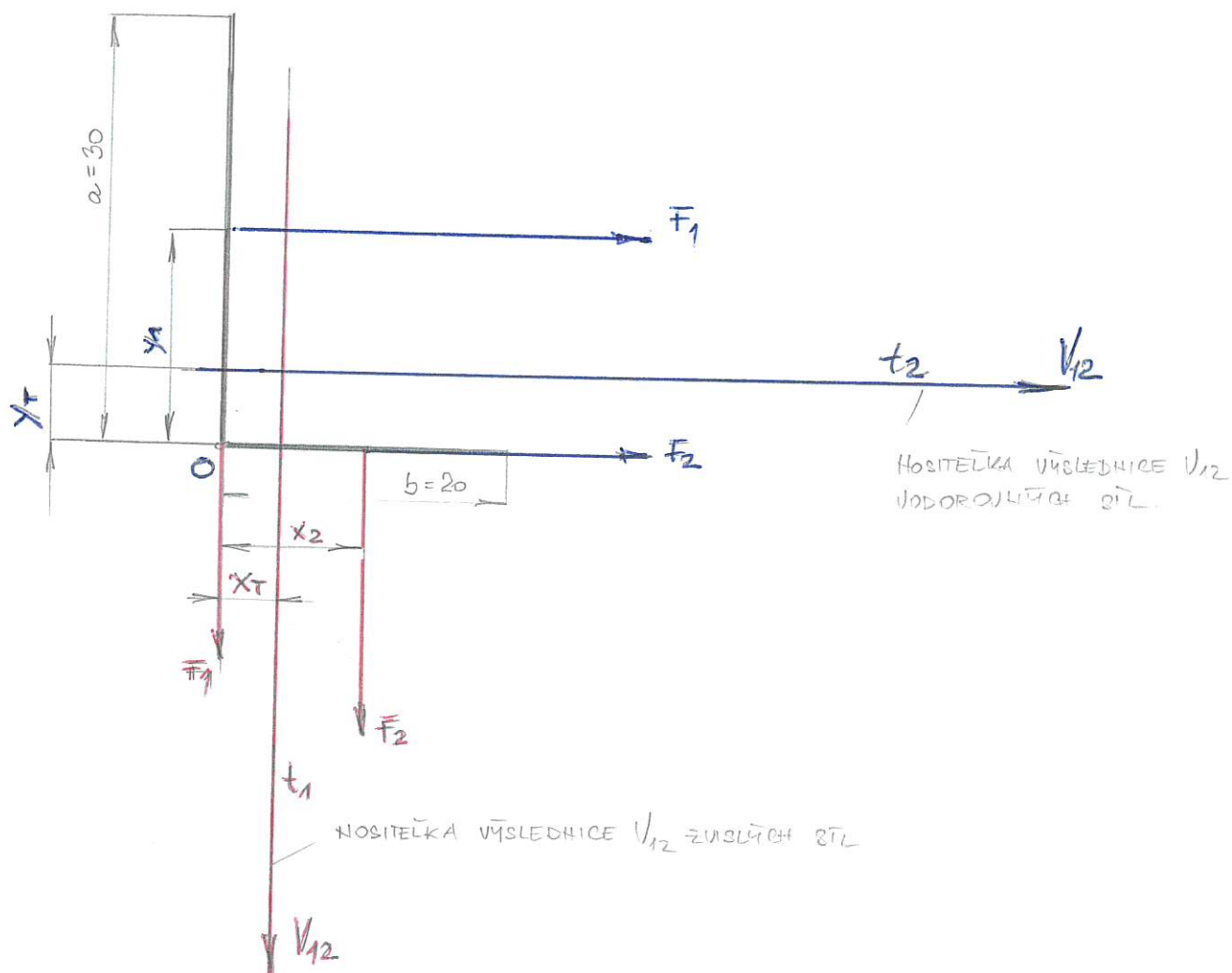
B. VÝPOČTOVÉ ZISTENIE ŤAŽISKA ZLOŽ. ÚSEČKY :

Súradnice x_T a y_T ťažiska zloz. úsečky zistíme momentovo-
vou vetou pre zvislé a pre vodorovné sily.

MOMENTOVÁ VETA : MOMENT VÝSLEDNICE $M_{V_{12}}$ SA ROVNÁ SÚČTU
MOMENTOV JEJ ZLOŽIEK M_{F_1} a M_{F_2} .

$$M_{V_{12}O} = M_{F_1O} + M_{F_2O}$$

F_1 - zložka sily
 F_2 - zložka sily
 V_{12} - výslednica

MOHENTOVÁ VĚTA PRO ZVLAŠTÍ SÍLY:

$$M_{V_{12}O} = M_{F_1O} + M_{F_2O}$$

$$V_{12} \cdot x_T = F_1 \cdot x_1 + F_2 \cdot x_2$$

$$V_{12} \cdot x_T = F_2 \cdot x_2$$

$$x_T = \frac{F_2 \cdot x_2}{V_{12}}$$

$$x_T = \frac{F_2 \cdot \frac{b}{2}}{F_1 + F_2}$$

$$x_T = \frac{20 \cdot \frac{20}{2}}{30 + 20} = \frac{200}{50} = \underline{\underline{4 \text{ mm}}}$$

Rovněž síly F_1 k bodu O :

$$x_1 = 0 \text{ mm}$$

x_2 - rovněž síly F_2

$$x_2 = \frac{b}{2} = \frac{20}{2} = 10 \text{ mm}$$

Výslednice V_{12} :

$$V_{12} = F_1 + F_2 = 30 + 20 = 50 \text{ N}$$

MOHENTOVÁ VĚTA PRO VODOROVNÉ SILY:

$$M_{V_{12}O} = M_{F_1O} + M_{F_2O}$$

$$V_{12} \cdot y_T = F_1 \cdot y_1 + F_2 \cdot y_2$$

$$V_{12} \cdot y_T = F_1 \cdot y_1$$

$$y_T = \frac{F_1 \cdot y_1}{V_{12}}$$

$$y_T = \frac{F_1 \cdot \frac{a}{2}}{F_1 + F_2}$$

$$y_T = \frac{30 \cdot \frac{30}{2}}{30 + 20} = \frac{450}{50} = \underline{\underline{9 \text{ mm}}}$$

Rameno vodorovné sily F_2 k bodu O : $y_2 = 0 \text{ mm}$

y_1 - rameno sily F_1

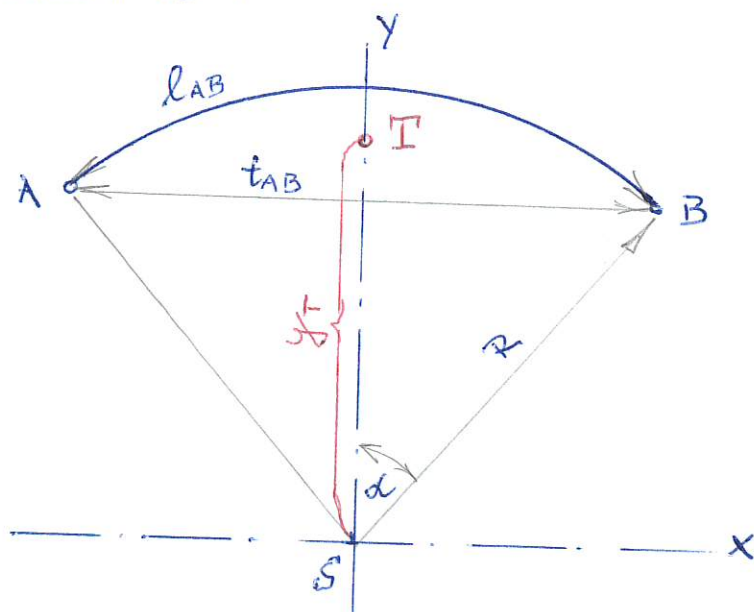
$$y_1 = \frac{a}{2} = \frac{30}{2} = 15 \text{ mm}$$

V_{12} - výslednice sil F_1 a F_2

ODPOVĚD: Vypočítané souřadnice těžiště slož. úsečky
sú : $x_T = 4 \text{ mm}$ a $y_T = 9 \text{ mm}$.

1.3 - TĚŽISKO KRUHOVÉHO OBLÚKA:

KRUHOVÝ OBLÚK JE DÁNÝ POLOHEREM R A STŘEDOVÝM UHLOM α :

$l_{AB} = \widehat{AB}$ - délka obluku

$t_{AB} = \overline{AB}$ - tetiva obluku

R - POLOHER OBLÚKA

α - STŘEDOVÝ UHOL OBLÚKA

ŤAŽISKO OBLÚKA $\widehat{AB}$ LEŽÍ NA OSI OBLÚKA (OS y), t.j.
SÚRADNICE ŤAŽISKA OBLÚKA SÚ :

$$T \equiv [0, y_T]$$

y -OVÁ SÚRADNICE ŤAŽISKA OBLÚKA VYPOČÍTAME :

$$y_T = \frac{R \cdot t_{AB}}{l_{AB}}$$

R - POLOMER OBLÚKA

t_{AB} - DĹŽKA TETIVY OBLÚKA

$$t_{AB} = 2 \cdot R \cdot \sin \alpha$$

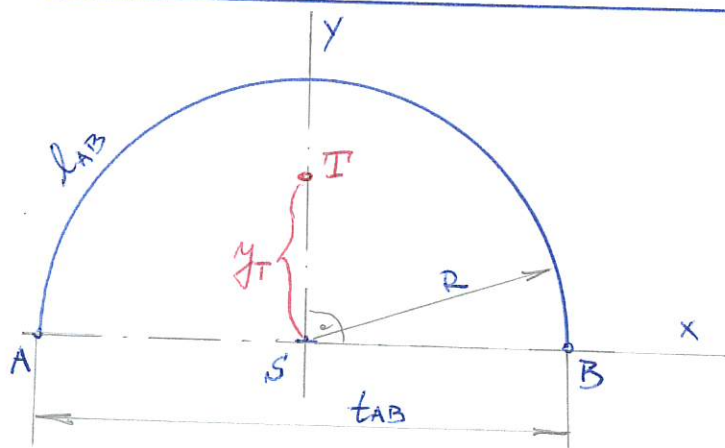
l_{AB} - DĹŽKA OBLÚKA

$$l_{AB} = \frac{2 \cdot \pi \cdot R}{360^\circ} \cdot 2\alpha$$

PO DOSADENÍ :

$$y_T = \frac{R \cdot 2 \cdot R \cdot \sin \alpha}{\frac{2 \cdot \pi \cdot R}{360^\circ} \cdot 2\alpha} = \frac{R \cdot \sin \alpha}{\frac{\pi}{180^\circ} \cdot \alpha} \quad [\text{mm}]$$

1.4 - ŤAŽISKO POLOBLÚKA (POLKRUŽNICE) : $\alpha = 90^\circ$

DĹŽKA TETIVY POLKRUŽNICE : $t_{AB} = 2 \cdot R$

DĹŽKA (OBYVOD) POLKRUŽNICE : $l_{AB} = \pi \cdot R$

y -OVÁ SÚRADNICA ŤAŽISKA POLKRUŽNICE :

$$y_T = \frac{R \cdot t_{AB}}{l_{AB}} = \frac{R \cdot 2 \cdot R}{\pi \cdot R} = \frac{2}{\pi} \cdot R = \underline{\underline{\frac{2}{3} \cdot R}}$$

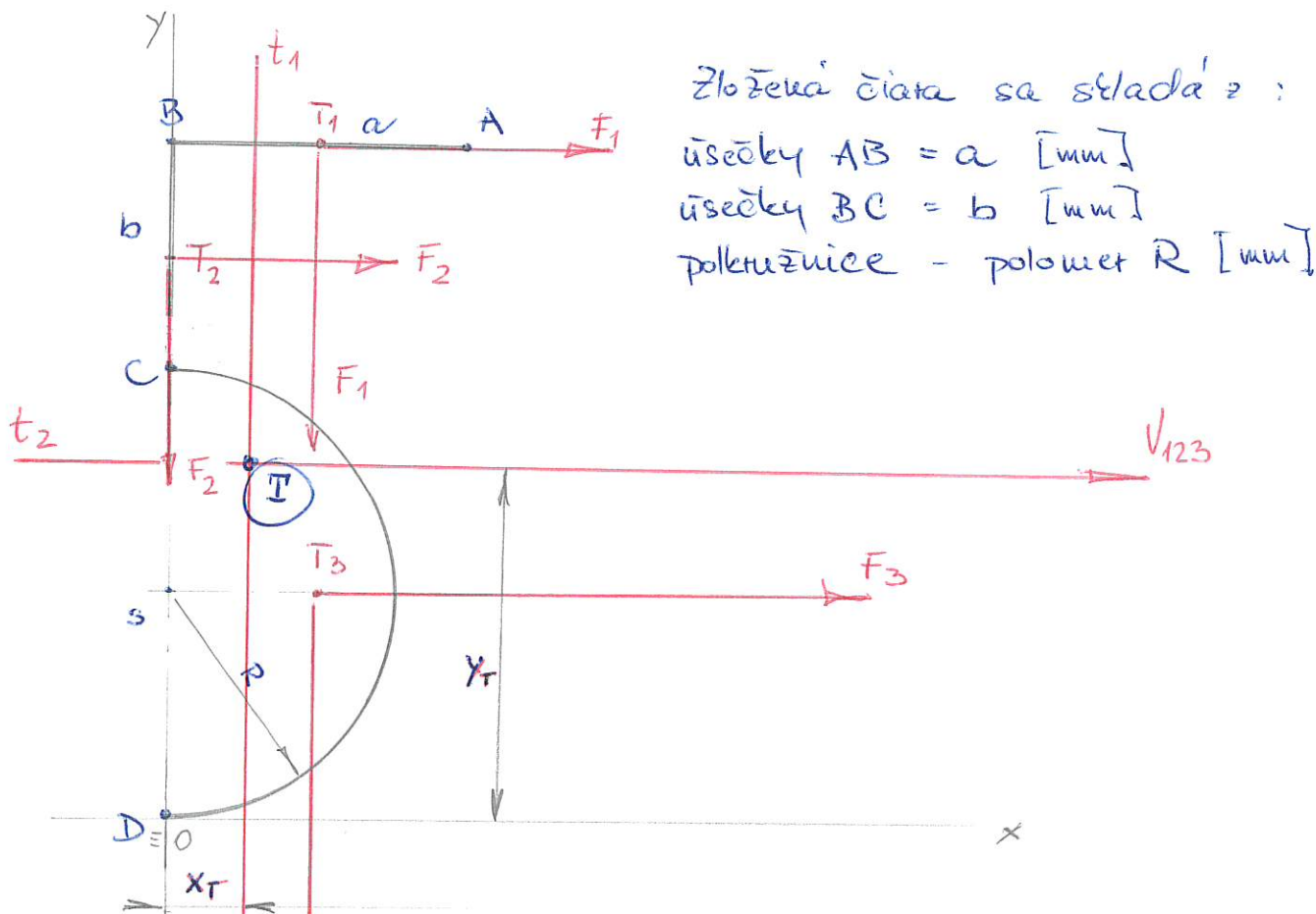

ŤAŽISKO POLKRUŽNICE LEŽÍ NA OSI y VO VZDÁLENOSTI $\frac{2}{3}R$ OD STREDU.

1.5 ŤAŽISKO ZLOŽENEJ ČIARY

ZLOŽENÁ ČIARA SA SKLADÁ Z LOMENÝCH ÚSEČIEK, OBLÚKOV, POLOBLÚKOV.

PRÍKLAD: NÁJDITE SÚRADNICE ŤAŽISKA ZLOŽENEJ ČIARY PODĽA OBR.

Zložená čiara sa skladá z :

úsečky $AB = a$ [mm]

úsečky $BC = b$ [mm]

polkružnice - polomer R [mm]

GRAFICKÉ RIEŠENIE :

POSTUP :

- 1) ZVOĽME DĺŽKY úsečiek a , b a polomer R .
- 2) NAKRESLÍME ZLOŽENÚ ČIARU V MIERKE
- 3) ZLOŽENÚ ČIARU ROZDELÍME NA ZÁKLADNÉ ČIARY (úsečka a , úsečka b , polkružnica) A NÁJDEME ICH ŤAŽISKÁ (T_1, T_2, T_3).
- 4) V ŤAŽISKÁCH T_1, T_2, T_3 NECHÁME PÔSOBIŤ:
  - a) ZVISLÉ SÍLY: F_1, F_2, F_3
  - b) VODOROVNÉ SÍLY: F_1, F_2, F_3

Veľkosť síl je úmerná dĺžkave základných čiar :

$$F_1 \sim a$$

$$F_2 \sim b$$

$$F_3 \sim \pi \cdot R$$

5, GRAFICKY LÚČOVOU METÓDOU NÁJDEME NOSITEĽKU VÝSLEDNICE ZVISLÝCH SÍL : $V_{123} = F_1 + F_2 + F_3$ (ťažnica t_1).

6, GRAFICKY LÚČOVOU METÓDOU NÁJDEME NOSITEĽKU VÝSLEDNICE VODOROVNÝCH SÍL : $V_{123} = F_1 + F_2 + F_3$ (ťažnica t_2).

7, PRIESEČNÍK NOSITEĽKY V_{123} ZVISLÝCH SÍL (t_1) a NOSITEĽKY V_{123} VODOROVNÝCH SÍL (t_2) JE HĽADANÉ ŤAŽISKO (T) ZLOŽENEJ ČIARY.

8, ODMERIAMO SÚRADNICE ŤAŽISKA : $(T) \equiv [x_T, y_T]$.

VÝPOČTOVÉ RIEŠENIE :

POSTUP VÝPOČTU SÚRADNÍC ŤAŽISKA x_T a y_T ZLOŽENEJ ČIARY JE OBDOBNÝ AKO POSTUP GRAFICKEHO RIEŠENIA, LEN NAMIESTO GRAFICKEJ LÚČOVEJ METÓDY POUŽIJEME VÝPOČTOVÚ MOMENTOVÚ VETU :

POSTUP :

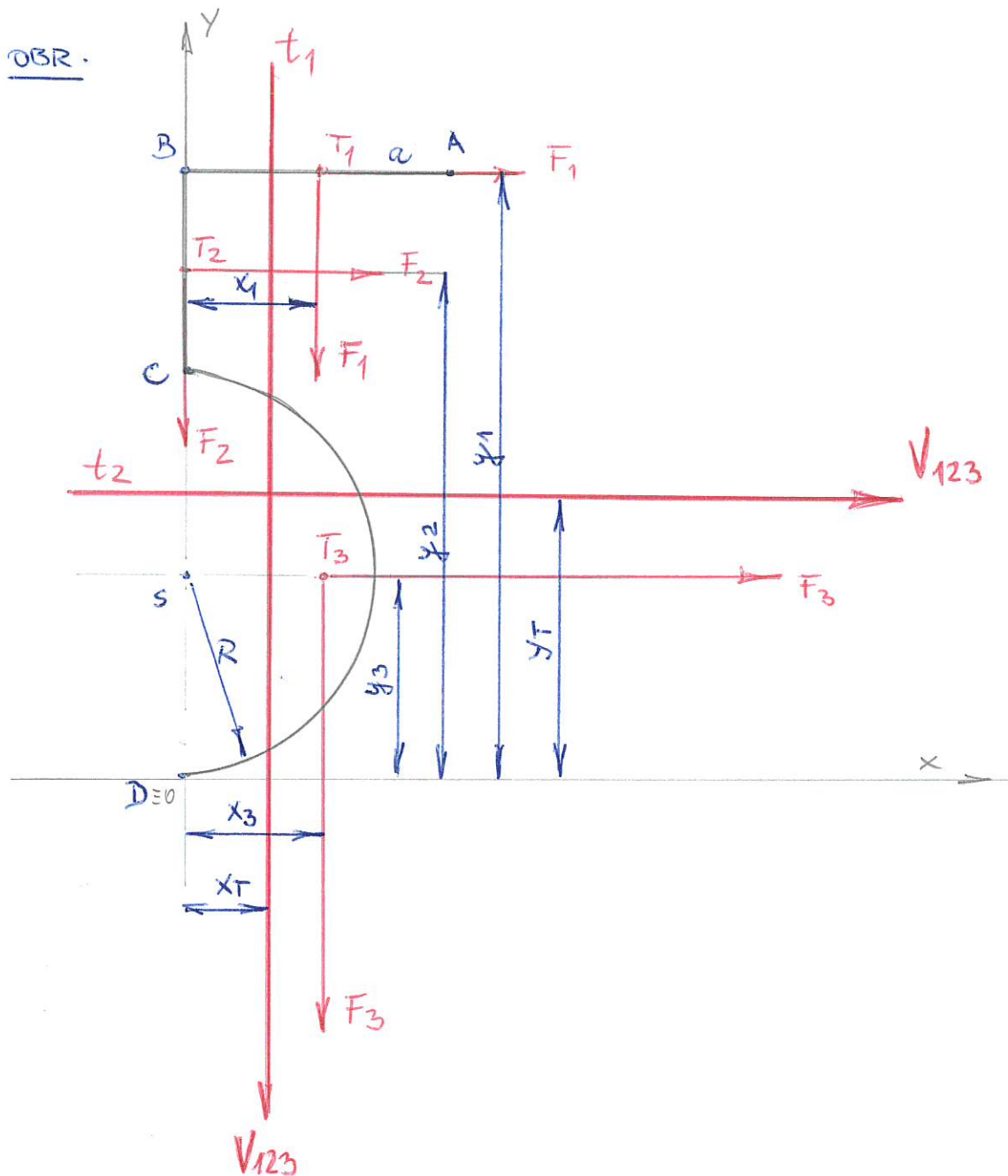
- 1, NAKRESLÍME ZLOŽENÚ ČIARU (nemusí byť v mierke)
- 2, NÁJDEME ŤAŽISKÁ ZÁKLADNÝCH ČIAR T_1, T_2, T_3
- 3, V ŤAŽISKÁCH T_1, T_2, T_3 HECHÁME PÔSOBIŤ:
  - a) ZVISLÉ SÍLY : F_1, F_2, F_3
  - b) VODOROVNÉ SÍLY : F_1, F_2, F_3

Veľkosť síl je úmerná dĺžkam záŕ. čiar :

$$F_1 \sim a$$

$$F_2 \sim b$$

$$F_3 \sim \pi \cdot R$$

4. NAPÍŠEME MOMENTOVÚ VETU PRE ZVISLÉ SILY K BODU O (B). Ž

$$M_{V_{123}O} = \sum_{i=1}^3 M_{iO}$$

KTOREJ VÝPOČÍTAME x_T ZLOŽ. ČIARY :

$$M_{V_{123}O} = M_{F_1O} + M_{F_2O} + M_{F_3O}$$

$$V_{123} \cdot x_T = F_1 \cdot x_1 + F_2 \cdot x_2 + F_3 \cdot x_3$$

$$x_1 = \frac{a}{2}$$

$$V_{123} \cdot x_T = F_1 \cdot \frac{a}{2} + F_2 \cdot 0 + F_3 \cdot \frac{2}{3} \cdot R$$

$$x_2 = 0$$

$$x_3 = \frac{2}{3} \cdot R$$

$$x_T = \frac{F_1 \cdot \frac{a}{2} + F_3 \cdot \frac{2}{3} R}{F_1 + F_2 + F_3} \quad [\text{mm}]$$

5. NAPÍŠEME MOMENTOVU JETU PRE VODROVNÉ SILY
K BODU O (D), Z KTOREJ VYPOČÍTAME y_T
ZLOŽ. ČIARU:

$$M_{V_{123}O} = \sum_{i=1}^3 M_{iO}$$

$$M_{V_{123}O} = M_{F_1O} + M_{F_2O} + M_{F_3O}$$

$$V_{123} \cdot y_T = F_1 \cdot \underbrace{(b+2R)}_{y_1} + F_2 \cdot \underbrace{\left(\frac{b}{2}+2R\right)}_{y_2} + F_3 \cdot \underbrace{R}_{y_3}$$

$$y_T = \frac{F_1 \cdot (b+2R) + F_2 \left(\frac{b}{2}+2R\right) + F_3 \cdot R}{F_1 + F_2 + F_3} \quad [\text{mm}]$$

6. ODPOVEĎ: VYPOČÍTANÉ SÚRADNICE ŤAŽISKA ZLOŽENEJ
 ČIARU SÚ: $x_T = \dots \text{ mm}$ a $y_T = \dots \text{ mm}$.

VÝSLEDKY POROVNÁME S HODNOTAMI, KTORE SÚME
 ZISTILI GRAFICKOU METÓDOU.

PREDMET : TECHNICKÁ MECHANIKA

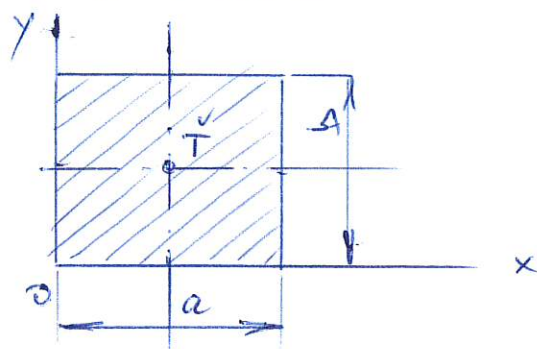
TRIEDA : 1. NŠS EXT.

TÉMA : 2. ŤAŽISKO ROVINNÝCH PLOCH

2.1. ŤAŽISKO ZÁKLADNÝCH PLOCH

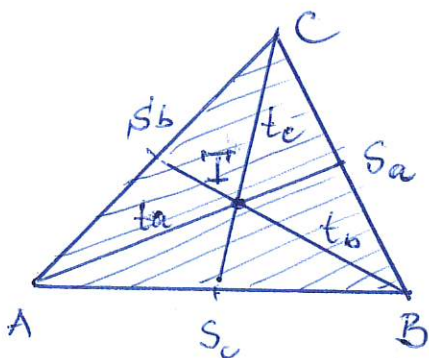
2.1.1. ŤAŽISKO ŠTVORCA, OBDĚLNÍKA, KOSODĚLNÍKA -

JE V PRIESEČNÍKU ICH OŤ SÚMERNOSTI :

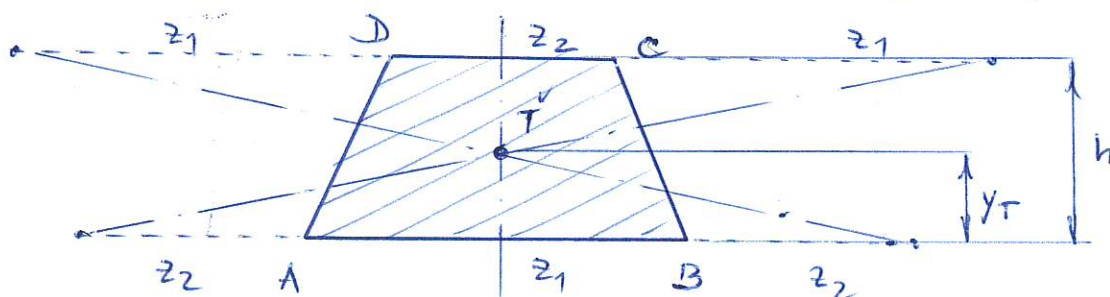
$$T = \left[\frac{a}{2} ; \frac{b}{2} \right]$$

2.1.2. ŤAŽISKO TROJUHOLNÍKA : JE V PRIESEČNÍKU ŤAŽNÍC, KTORÉ ŤAŽISKO DELI V POMERE 2:1, t.j. Ťažisko je približne v 1/3 výšky trojuholníka od základne c.

2.1.3. ŤAŽISKO LICHOBEBŽNÍKA :

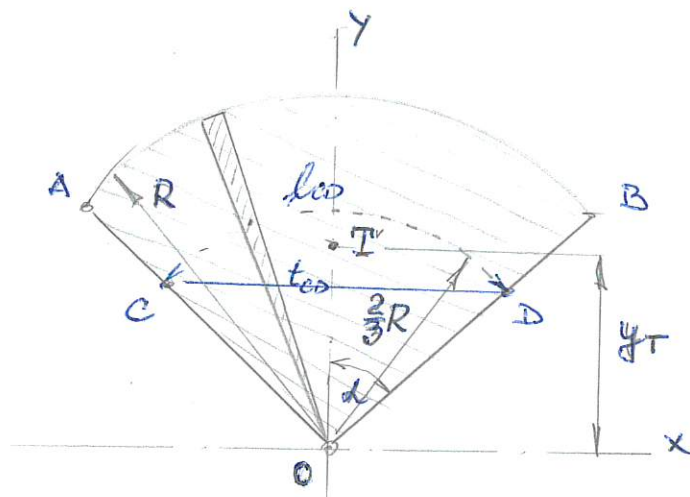
z_1 - spodná základňa
 z_2 - vrchná základňa
 h - výška

výpočtové :

$$y_T = \frac{z_1 + 2 \cdot z_2}{z_1 + z_2} \cdot \frac{h}{3}$$

2.2. ŤAŽISKO KRUHOVEJ VÝSEČE : Plochu výseče ABO môžeme rozdeliť na malé trojuholníky s vrcholom v bode O, ktorých ťažiská ležia na oblúku CD s $\frac{2}{3}R$.

ABO - kruh. výseč
CD - oblúk

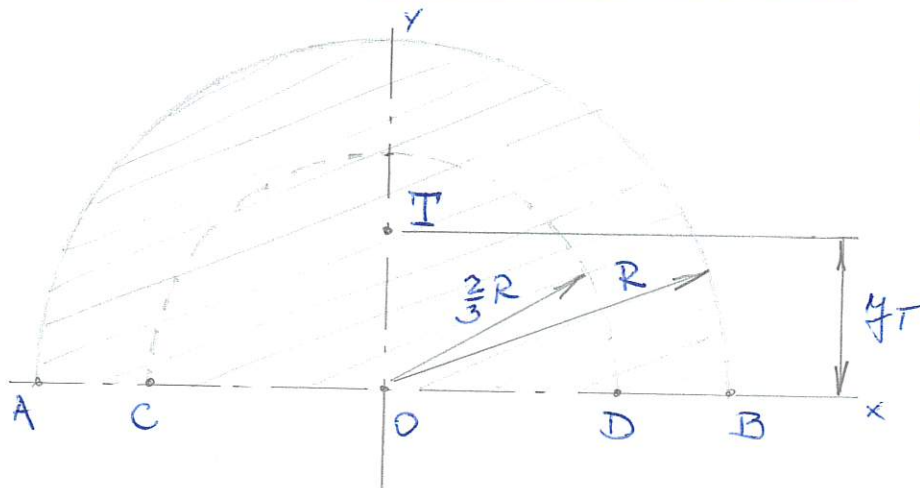
PLATÍ : ŤAŽISKO KRUHOVEJ VÝSEČE SA ZHODUJE S ŤAŽISKOM KRUHOVÉHO OBLÚKA S POLOHYEROM O $\frac{1}{3}$ MENŠÍM AKO POLOHYER VÝSEČE ($r_{CD} = \frac{2}{3}R$).

POTOM y_T SÚRADNICA ŤAŽISKA KRUH. VÝSEČE :

$$\begin{aligned} y_{TABO} &= y_{TCD} = \frac{2}{3} \cdot \frac{R \cdot t_{CD}}{l_{CD}} \\ &= \frac{2}{3} \cdot \frac{R \cdot 2 \cdot \frac{2}{3}R \cdot \sin \alpha}{\frac{2 \cdot \pi \cdot \frac{2}{3}R}{360^\circ / 180^\circ} \cdot 2 \cdot \alpha} \\ &= \frac{2}{3} \cdot \frac{R \cdot \sin \alpha}{\frac{\pi \cdot \alpha}{180}} \quad [mm] \end{aligned}$$

R - POLOHYER VÝSEČE
 t_{CD} - ŤAŽNICA OBLÚKA CD
 l_{CD} - DĺŽKA OBLÚKA CD

2.2.1 ŤAŽISKO POLKRUHOVEJ VÝSEČE ($\alpha = 90^\circ$)

$$\begin{aligned} y_T &= \frac{\frac{2}{3}R \cdot t_{CD}}{l_{CD}} \\ y_T &= \frac{\frac{2}{3}R \cdot 2 \cdot \frac{2}{3}R}{\pi \cdot \frac{2}{3}R} \\ y_T &= \frac{\frac{4}{3}R}{\pi} \quad [mm] \end{aligned}$$

2.3 ŤAŽISKO ZLOŽENEJ PLOCHY

2.3.1 GRAFICKÁ METÓDA:

- POSTUP:
- 1) Zloženú plochu uakresíme v mierke
  - 2) zloženú plochu rozdelíme na základné plochy, ktorých ťažiská vieme nájsť.
  - 3) V ťažiskách základ. plôch udeháme pôsobiť zvislé a vodorovné sily, ktorých veľkosť je úmerná veľkostiam základ. plôch ($F_1 \sim S_1$).
  - 4) Lúčovými metódami pre zvislé a vodorovné sily nájdeme nositeľý výslednic zvislých síl a vodorovných síl (ťažnice)
  - 5) V priesečníku ťažníc je hľadané ťažisko zloženej plochy
  - 6) Odmeriame x-ové a y-ové súradnice ťažiska: $\underline{T} = [x_T, y_T]$

2.3.2 VÝPOČTOVÁ METÓDA:

Je obdobná ako grafická metóda, len namiesto lúčových metód sa používajú MOMENTOVÉ VETÝ (pre zvislé sily a vodorovné sily).

Z MOMENTOVÝCH VETÍ sa vypočítajú súradnice ťažiska zloženej plochy (x_T, y_T).

- Ak zložená plocha má 1 os súmernosti (os = ťažnica), sily udeháme pôsobiť len v smere kolmome na túto os.
- Ak zložená plocha má 2 osi súmernosti, ŤAŽISKO je v priesečníku osí.

3. ŤAŽISKO TĚL S :

3.1 ŤAŽISKO ZÁKLADNÍCH TĚLES :

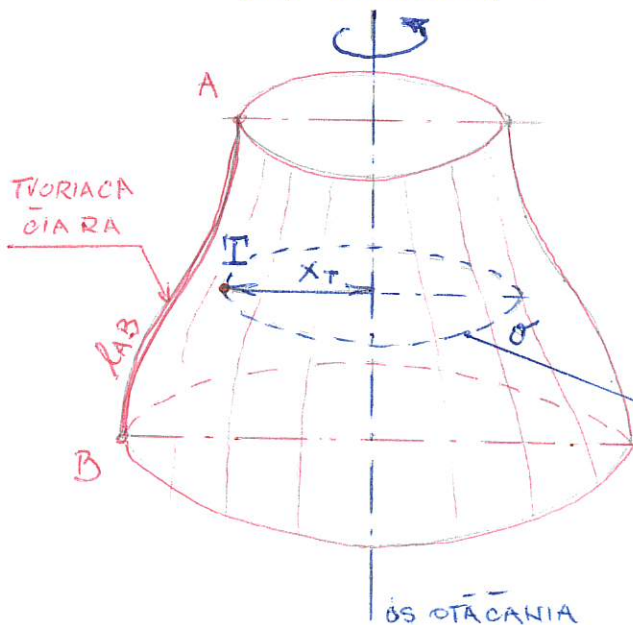
- Gola, kocka, hranol, valec majú ťažisko v strede telesa
- ihlan, kužeľ - majú ťažisko na osi súmernosti v $\frac{1}{4}$ výšky telesa od spodnej základne (podstavy).

3.2 ŤAŽISKO ZLOŽENÝCH TĚLES :

ZISTUJE SA PODOBNE AKO ŤAŽISKO ZLOŽENÝCH PLOCH S TÝM ROZDIELOM, ŽE ZVISLÉ A VODROVNÉ SÍLY, PÔSOBIACE V ŤAŽISKÁCH ZÁKLADNÝCH TĚLES, SÚ ÚMERNÉ OBJEMOM ZÁKLADNÝCH TĚLES. PRI TĚLESÁCH S OSOU SÚMERNOSTI, ŤAŽISKO LEŽI NA TĚTO OSI.

GULDIHOVE VETÝ (GV)

1.GV - UMOŽŇUJE VÝPOČET POUVRHU S^v ROTAČNÉHO TĚESA, KTORÉ VZNIKNE OTÁČANÍM TVORIACEJ ČIARY AB OKOLO OSI OTÁČANIA.

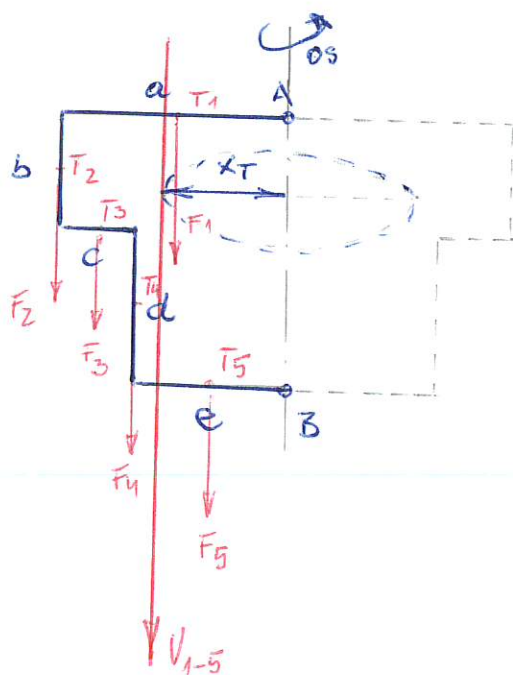
- AB - TVORIACA ČIARA (TC^v)
- l_{AB} - DĚŽKA TVORIACEJ ČIARY [mm]
- T - ŤAŽISKO TVORIACEJ ČIARY
- x_T - VZDÁLENOSŤ ŤAŽISKA TC^v OD OSI OTÁČANIA [mm]

OBVOD KRUŽNICE, OPÍSANEJ ŤAŽISKOM TC^v OKOLO OSI OTÁČANIA.

1. GV : POUČH ROTAČNĚHO TELESÁ S , KTORÉ VZNIKNE OTÁČANÍM TVORIACEJ ČIARY OKOLO OSI OTÁČANIA, VÝPOČÍTAME, AK OBVOD KRUŽNICE, OPÍSANEJ ŤAŽISKOM T_C OKOLO OSI OTÁČANIA VYNÁSOBÍME DĺŽKOU TVORIACEJ ČIARY.

$$S = \sigma \cdot l_{AB} = 2 \cdot \pi \cdot x_T \cdot l_{AB} \quad [\text{mm}^2]$$

PRÍKLAD : VÝPOČÍTAJTE POUČH TELESÁ, KTORÉ VZNIKNE OTÁČANÍM TVORIACEJ ČIARY OKOLO OSI OTÁČANIA. TVORIACA ČIARA JE ZLOŽENÁ ÚSEČKA a, b, c, d, e

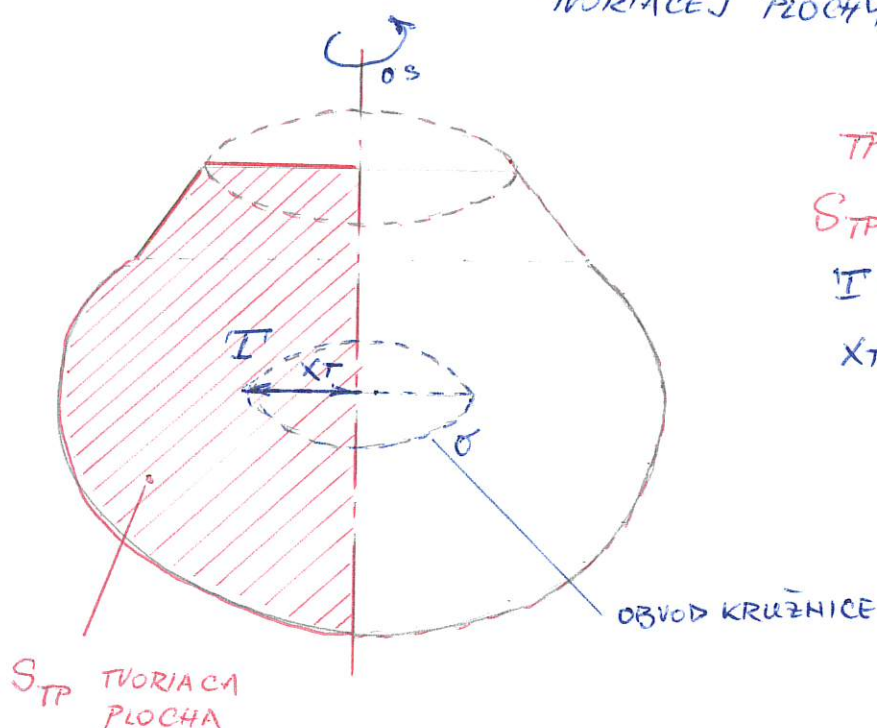

$$\begin{aligned} a &= 30 \text{ mm} \\ b &= 15 \text{ mm} \\ c &= 10 \text{ mm} \\ d &= 20 \text{ mm} \\ e &= 20 \text{ mm} \end{aligned}$$

- POSTUP :
- 1) GRAFICKY ALEBO VÝPOČTOM NÁJDEME ŤAŽISKO T_C , tj. vzdialenosť Ťažiska x_T od osi otáčania
  - 2) Výpočet dĺžky T_C : $l_{AB} = a + b + c + d + e$
  - 3) Výpočet obvodu kružnice, opísanej T_C okolo osi otáčania : $\sigma = 2 \cdot \pi \cdot x_T$
  - 4) Výpočet poverchu telesa : $S = 2 \cdot \pi \cdot x_T \cdot l_{AB}$

2. BULDINOVA VETA : VHOŽŇUJĚ VÝPOČET OBJEMU V ROTAČNĚHO TELESA, KTORÉ VZNIKNE OTÁČANÍM TVORIACEJ PLOCHY S_{TP} OKOLO OSI OTÁČANIA.

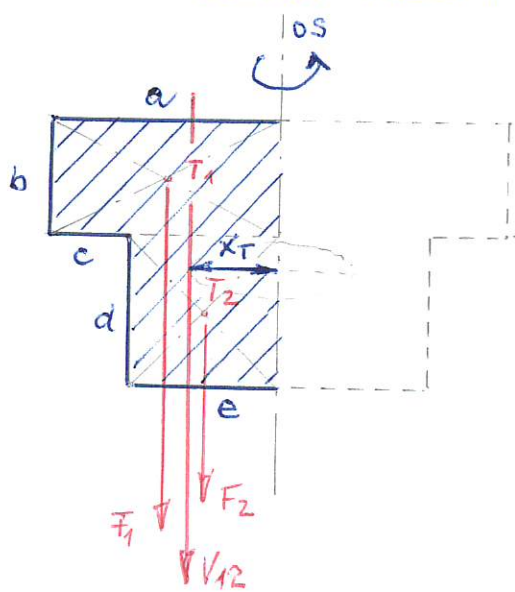

TP - TVORIACA PLOCHA
 S_{TP} - VEĽKOSŤ TVORIACEJ PLOCHY
 I - ŤAŽISKO TVORIACEJ PLOCHY
 x_T - VZDIAL. ŤAŽISKA TP OD OSI

2. GV : OBJEM ROTAČNĚHO TELESA V , KTORÉ VZNIKNE OTÁČANÍM TVORIACEJ PLOCHY TP OKOLO OSI OTÁČANIA VÝPOČÍTAME, AK OBVOD KRUŽNICE OPÍSAHEJ ŤAŽISKOM TP OKOLO OSI OTÁČANIA VYNÁSOBÍME VEĽKOSŤOU TVORIACEJ PLOCH S_{TP} .

$$V = \sigma \cdot S_{TP} = 2 \cdot \pi \cdot x_T \cdot S_{TP} \quad [\text{mm}^3]$$

PRÍKLAD : VÝPOČÍTANIE OBJEMU TELESA, KTORÉ VZNIKNE OTÁČANÍM ZLOŽENEJ PLOCHY OKOLO OSI OTÁČANIA.

POSTUP :

1. Graf. alebo výpočtom nájsť ťažisko zloženej plochy x_T t.j. vzdialenosť TP od osi otáčania.

2. Veľkosť tvoriacej plochy :
 $S_{TP} = (a \cdot b) + (d \cdot e) \quad [\text{mm}^2]$

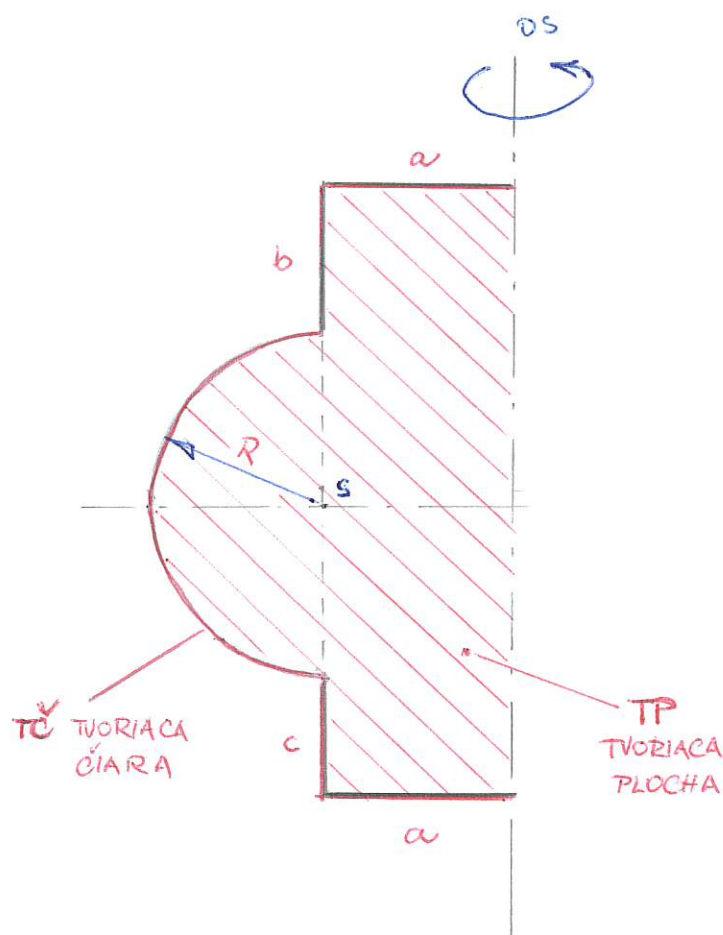
3. objem rotačného telesa :
 $V = 2 \cdot \pi \cdot x_T \cdot S_{TP} \quad [\text{mm}^3]$

ZADANIE TEM č. 4 :

ŤAŽISKO

GULDINOVE VETY

OTÁČANÍM TVORIACEJ ČIARY (TVORIACEJ PLOCHY) OKOLO OSI OTÁČANIA VZNIKNE ROTÁČNÉ TELESO (OBR.)

DANE HODNOTY :

$$a = \dots \text{ mm}$$

$$b = \dots \text{ mm}$$

$$R = \dots \text{ mm}$$

$$c = \dots \text{ mm}$$

ÚLOHY : 1, GRAFICKY NÁJDETE ŤAŽISKO TVORIACEJ ČIARY

2, VÝPOČTOM (POMOCOU 1. GULDINOVEJ VETY) ZISTITE PLOCHU S' ROTÁČNÉHO TELESÁ, KTORÉ VZNIKNE OTÁČANÍM TVORIACEJ ČIARY OKOLO OSI OTÁČANIA.

3, VÝPOČTOM (POMOCOU MOMENTOVEJ VETY) ZISTITE ŤAŽISKO TVORIACEJ PLOCHY.

4, VÝPOČTOM (POMOCOU 2. GULDINOVEJ VETY) ZISTITE OBJEM V ROTÁČNÉHO TELESÁ, KTORÉ VZNIKNE OTÁČANÍM TVORIACEJ PLOCHY OKOLO OSI OTÁČANIA.

* S TECHNIKÝM POPISOM RIEŠENIA ÚLOH !